ARREST VAN HET HOF (Derde kamer)

25 januari 2018*

„Prejudiciële verwijzing – Verordening (EU) nr. 604/2013 – Bepaling van de lidstaat die verantwoordelijk is voor de behandeling van een verzoek om internationale bescherming dat door een onderdaan van een derde land bij een van de lidstaten wordt ingediend – Werkwijzen en termijnen voor het indienen van een terugnameverzoek – Illegale terugkeer van een onderdaan van een derde land naar een lidstaat die hem had overgedragen – Artikel 24 – Terugnameprocedure – Artikel 27 – Rechtsmiddelen – Omvang van de rechterlijke toetsing – Omstandigheden die dateren van na de overdracht”

In zaak C-360/16,

betreffende een verzoek om een prejudiciële beslissing krachtens artikel 267 VWEU, ingediend door het Bundesverwaltungsgericht (hoogste federale bestuursrechter, Duitsland) bij beslissing van 27 april 2016, ingekomen bij het Hof op 29 juni 2016, in de procedure

Bundesrepublik Deutschland

tegen

Aziz Hasan,

wijst

HET HOF (Derde kamer),

samengesteld als volgt: L. Bay Larsen (rapporteur), kamerpresident, J. Malenovský, M. Safjan, D. Šváby en M. Vilaras, rechters,

advocaat-generaal: Y. Bot,

griffier: A. Calot Escobar,

gezien de stukken,

gelet op de opmerkingen van:

– Aziz Hasan, vertegenwoordigd door W. Karczewski, Rechtsanwalt,

– de Poolse regering, vertegenwoordigd door B. Majczyna als gemachtigde,

– de Zwitserse regering, vertegenwoordigd door U. Bucher als gemachtigde,

* Procestaal: Duits.

– de Europese Commissie, vertegenwoordigd door G. Wils en M. Condou-Durande als gemachtigden,

gehoord de conclusie van de advocaat-generaal ter terechtzitting van 7 september 2017,

het navolgende

Arrest

1 Het verzoek om een prejudiciële beslissing betreft de uitlegging van de artikelen 18, 23 en 24 van verordening (EU) nr. 604/2013 van het Europees Parlement en de Raad van 26 juni 2013 tot vaststelling van de criteria en instrumenten om te bepalen welke lidstaat verantwoordelijk is voor de behandeling van een verzoek om internationale bescherming dat door een onderdaan van een derde land of een staatloze bij een van de lidstaten wordt ingediend (PB 2013, L 180, blz. 31; hierna: „Dublin III-verordening").

2 Dit verzoek is ingediend in het kader van een geding tussen de Bundesrepublik Deutschland (Bondsrepubliek Duitsland) en Aziz Hasan, een Syrisch staatsburger, betreffende het besluit waarbij het Bundesamt für Migration und Flüchtlinge (federale dienst voor migratie en vluchtelingen, Duitsland; hierna: „Bundesamt") het asielverzoek van Hasan heeft afgewezen en heeft gelast dat hij aan Italië werd overgedragen.

Toepasselijke bepalingen

Unierecht

Richtlijn 2013/32

3 Artikel 6, leden 1 en 2, van richtlijn 2013/32/EU van het Europees Parlement en de Raad van 26 juni 2013 betreffende gemeenschappelijke procedures voor de toekenning en intrekking van de internationale bescherming (PB 2013, L 180, blz. 60, met rectificatie in PB 2015, L 29, blz. 18), bepaalt:

„1. Wanneer een persoon een verzoek om internationale bescherming doet bij een autoriteit die naar nationaal recht bevoegd is voor de registratie van deze verzoeken vindt de registratie plaats binnen drie werkdagen nadat het verzoek is gedaan.

Wanneer het verzoek om internationale bescherming wordt gedaan bij autoriteiten die wellicht dergelijke verzoeken ontvangen maar naar nationaal recht niet voor de registratie bevoegd zijn, zorgen de lidstaten ervoor dat de registratie plaatsvindt binnen zes werkdagen nadat het verzoek is gedaan.

[…]

2. De lidstaten zorgen ervoor dat een persoon die een verzoek om internationale bescherming heeft gedaan, daadwerkelijk de mogelijkheid heeft om het zo snel mogelijk in te dienen. […]"

Dublin III-verordening

4 De overwegingen 4, 5 en 19 van de Dublin III-verordening luiden:

„(4) In de conclusies [van de Europese Raad, bij zijn bijzondere bijeenkomst] van Tampere [op 15 en 16 oktober 1999] werd ook aangegeven dat het [gemeenschappelijk Europees asielstelsel] op korte termijn een duidelijke en hanteerbare methode moet bevatten om vast te stellen welke lidstaat verantwoordelijk is voor de behandeling van een asielverzoek.

(5) Deze methode moet zijn gebaseerd op objectieve en zowel voor de lidstaten als voor de betrokken asielzoekers eerlijke criteria. Met de methode moet met name snel kunnen worden vastgesteld welke lidstaat verantwoordelijk is, teneinde de daadwerkelijke toegang tot de procedures voor het verlenen van internationale bescherming te waarborgen en de doelstelling om verzoeken om internationale bescherming snel te behandelen, niet te ondermijnen.

[…]

(19) Teneinde de rechten van de betrokkenen daadwerkelijk te beschermen, dienen, overeenkomstig met name de rechten die zijn erkend in artikel 47 van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie, juridische waarborgen te worden ingebouwd en dient een daadwerkelijk rechtsmiddel tegen besluiten tot overdracht aan de verantwoordelijke lidstaat te worden gewaarborgd. Teneinde de naleving van het internationale recht te waarborgen, dient een daadwerkelijk rechtsmiddel tegen dergelijke besluiten zowel betrekking te hebben op de toepassing van deze verordening als op de juridische en feitelijke situatie in de lidstaat aan welke de verzoeker wordt overgedragen."

5 Artikel 3, leden 1 en 2, van die verordening bepaalt:

„1. De lidstaten behandelen elk verzoek om internationale bescherming dat door een onderdaan van een derde land of een staatloze op het grondgebied van een van de lidstaten wordt ingediend, inclusief aan de grens of in de transitzones. Het verzoek wordt door een enkele lidstaat behandeld, namelijk de lidstaat die volgens de in hoofdstuk III genoemde criteria verantwoordelijk is.

2. Wanneer op basis van de in deze verordening vastgestelde criteria geen verantwoordelijke lidstaat kan worden aangewezen, is de lidstaat waar het verzoek om internationale bescherming het eerst werd ingediend, verantwoordelijk voor de behandeling ervan.

Indien het niet mogelijk is een verzoeker over te dragen aan de lidstaat die in de eerste plaats als verantwoordelijke lidstaat is aangewezen, omdat ernstig moet worden gevreesd dat de asielprocedure en de opvangvoorzieningen voor verzoekers in die lidstaat systeemfouten bevatten die resulteren in onmenselijke of vernederende behandelingen in de zin van artikel 4 van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie, blijft de lidstaat die met het bepalen van de verantwoordelijke lidstaat is belast de criteria van hoofdstuk III onderzoeken teneinde vast te stellen of een andere lidstaat als verantwoordelijke lidstaat kan worden aangewezen.

[…]"

6 Artikel 18, lid 1, van die verordening luidt:

„De verantwoordelijke lidstaat is verplicht:

[…]

b) een verzoeker wiens verzoek in behandeling is en die een verzoek in een andere lidstaat heeft ingediend of die zich zonder verblijfstitel ophoudt in een andere lidstaat, volgens de in de artikelen 23, 24, 25 en 29 bepaalde voorwaarden terug te nemen;

c) een onderdaan van een derde land of een staatloze die zijn verzoek tijdens de behandeling heeft ingetrokken en die in een andere lidstaat een verzoek heeft ingediend of die zich zonder verblijfstitel ophoudt in een andere lidstaat, volgens de in de artikelen 23, 24, 25 en 29 bepaalde voorwaarden terug te nemen;

d) een onderdaan van een derde land of een staatloze wiens verzoek is afgewezen en die een verzoek heeft ingediend in een andere lidstaat of die zich zonder verblijfstitel ophoudt in een andere lidstaat, volgens de in de artikelen 23, 24, 25 en 29 bepaalde voorwaarden terug te nemen."

7 In artikel 19, lid 2, van genoemde verordening is bepaald:

„De in artikel 18, lid 1, gespecificeerde verplichtingen komen te vervallen indien de verantwoordelijke lidstaat, bij een verzoek tot over- of terugname van een verzoeker […], kan aantonen dat de betrokkene het grondgebied van de lidstaten ten minste drie maanden heeft verlaten, tenzij hij houder is van een geldige verblijfstitel die door de verantwoordelijke lidstaat is afgegeven.

Een verzoek dat na de in de eerste alinea bedoelde periode van afwezigheid wordt ingediend, wordt beschouwd als een nieuw verzoek dat leidt tot een nieuwe procedure waarbij de verantwoordelijke lidstaat wordt bepaald."

8 Artikel 23, leden 1 tot en met 3, van de Dublin III-verordening bepaalt:

„1. Wanneer een lidstaat waar een persoon als bedoeld in artikel 18, lid 1, onder b), c) of d), een nieuw verzoek om internationale bescherming heeft ingediend, van oordeel is dat een andere lidstaat verantwoordelijk is overeenkomstig artikel 20, lid 5, en artikel 18, lid 1, onder b), c) of d), kan hij die andere lidstaat verzoeken de betrokken persoon terug te nemen.

2. Een verzoek tot terugname wordt zo snel mogelijk ingediend en in ieder geval binnen twee maanden na ontvangst van de Eurodac-treffer […].

Indien het verzoek tot terugname is gebaseerd op ander bewijs dan de gegevens uit het Eurodac-systeem, wordt het terugnameverzoek aan de aangezochte lidstaat gezonden binnen drie maanden na de indiening van het verzoek om internationale bescherming in de zin van artikel 20, lid 2.

3. Indien het verzoek tot terugname niet binnen de in lid 2 vermelde termijnen wordt ingediend, berust de verantwoordelijkheid voor de behandeling van het verzoek om internationale bescherming bij de lidstaat waar het nieuwe verzoek is ingediend."

9 Artikel 24, leden 1 tot en met 3, van die verordening preciseert:

„1. Wanneer een lidstaat op het grondgebied waarvan een persoon als bedoeld in artikel 18, lid 1, onder b), c) of d), zich zonder verblijfstitel ophoudt en waar er geen nieuw verzoek om internationale bescherming is ingediend, van oordeel is dat een andere lidstaat verantwoordelijk is overeenkomstig artikel 20, lid 5, en artikel 18, lid 1, onder b), c) of d), kan hij die andere lidstaat verzoeken de betrokken persoon terug te nemen.

2. Wanneer, in afwijking van artikel 6, lid 2, van richtlijn 2008/115/EG van het Europees Parlement en de Raad van 16 december 2008 over gemeenschappelijke normen en procedures in de lidstaten voor de terugkeer van onderdanen van derde landen die illegaal op hun grondgebied verblijven [(PB 2008,

L 348, blz. 98)], een lidstaat op het grondgebied waarvan een persoon zich zonder verblijfstitel ophoudt, besluit het Eurodac-systeem te raadplegen […], wordt het verzoek tot terugname van een persoon als bedoeld in artikel 18, lid 1, onder b) of c) van deze verordening, of van een persoon als bedoeld in artikel 18, lid 1, onder d), wiens verzoek om internationale bescherming niet bij definitieve beslissing is afgewezen, zo snel mogelijk ingediend, en in ieder geval binnen twee maanden na ontvangst van de Eurodac-treffer […].

Indien het terugnameverzoek is gebaseerd op ander bewijs dan de gegevens uit het Eurodac-systeem, wordt het aan de aangezochte lidstaat gezonden binnen drie maanden nadat de verzoekende lidstaat vaststelt dat wellicht een andere lidstaat verantwoordelijk is voor de betrokken persoon.

3. Indien het verzoek tot terugname niet binnen de in lid 2 bepaalde termijnen wordt ingediend, biedt de lidstaat op het grondgebied waarvan de betrokkene zich zonder verblijfstitel ophoudt, de betrokkene de gelegenheid om een nieuw verzoek in te dienen."

10 Artikel 25 van de Dublin III-verordening regelt de beantwoording van terugnameverzoeken.

11 Artikel 26, lid 1, van die verordening bepaalt:

„Wanneer de aangezochte lidstaat instemt met de overname of de terugname van een verzoeker of een andere persoon als bedoeld in artikel 18, lid 1, onder c) of d), stelt de verzoekende lidstaat de betrokkene in kennis van het besluit om hem over te dragen aan de verantwoordelijke lidstaat en, indien van toepassing, van het besluit om zijn verzoek om internationale bescherming niet te behandelen. […]"

12 Artikel 27, leden 1 en 3, van de Dublin III-verordening bepaalt:

„1. De verzoeker of een andere persoon als bedoeld in artikel 18, lid 1, onder c) of d), heeft het recht tegen het overdrachtsbesluit bij een rechterlijke instantie een daadwerkelijk rechtsmiddel in te stellen, in de vorm van een beroep of een bezwaar ten aanzien van de feiten en het recht.

[…]

3. Voor een beroep of een bezwaar tegen het overdrachtsbesluit bepalen de lidstaten in hun nationale recht dat:

a) het beroep of het bezwaar de betrokkene het recht verleent om in afwachting van de uitkomst van het beroep of het bezwaar in de betrokken lidstaat te blijven, of

b) de overdracht automatisch wordt opgeschort en dat dergelijke opschorting verstrijkt na een bepaalde redelijke termijn, binnen welke een rechterlijke instantie na nauwkeurige en zorgvuldige bestudering van het verzoek een beslissing heeft genomen of een beroep of bezwaar al dan niet opschortende werking heeft, of

c) de betrokkene de gelegenheid heeft om binnen een redelijke termijn een rechterlijke instantie te verzoeken de uitvoering van het overdrachtsbesluit op te schorten in afwachting van de uitkomst van het beroep of het bezwaar. De lidstaten zorgen ervoor dat er een daadwerkelijk rechtsmiddel beschikbaar is door de overdracht op te schorten totdat de beslissing over het eerste opschortingsverzoek wordt gegeven. Beslissingen over het al dan niet opschorten van de uitvoering van het overdrachtsbesluit worden gegeven binnen een redelijke termijn die evenwel een nauwkeurige en zorgvuldige bestudering van het opschortingsverzoek mogelijk maakt. Een beslissing om de uitvoering van het overdrachtsbesluit niet op te schorten wordt gemotiveerd."

13 In artikel 29, leden 1 tot en met 3, van die verordening is bepaald:

„1. De verzoeker of andere persoon als bedoeld in artikel 18, lid 1, onder c) of d), wordt overeenkomstig het nationale recht van de verzoekende lidstaat, na overleg tussen de betrokken lidstaten, overgedragen van de verzoekende lidstaat aan de verantwoordelijke lidstaat zodra dat praktisch mogelijk is, en uiterlijk binnen een termijn van zes maanden vanaf de aanvaarding van het verzoek van een andere lidstaat om de betrokkene over of terug te nemen of vanaf de definitieve beslissing op het beroep of het bezwaar wanneer dit overeenkomstig artikel 27, lid 3, opschortende werking heeft.

[…]

2. Indien de overdracht niet plaatsvindt binnen de gestelde termijn van zes maanden, komt de verplichting voor de verantwoordelijke lidstaat om de betrokkene over te nemen of terug te nemen, te vervallen, en gaat de verantwoordelijkheid over op de verzoekende lidstaat. Indien de overdracht wegens gevangenzetting van de betrokkene niet kon worden uitgevoerd, kan deze termijn tot maximaal één jaar worden verlengd of tot maximaal 18 maanden indien de betrokkene onderduikt.

3. Indien een persoon ten onrechte is overgedragen of indien een overdrachtsbesluit in beroep of na bezwaar wordt vernietigd nadat de overdracht heeft plaatsgevonden, neemt de lidstaat die de overdracht heeft verricht, de betrokkene onmiddellijk terug."

Duits recht

14 § 77 van het Asylgesetz (asielwet), in de op 2 september 2008 gepubliceerde versie (BGBl. 2008 I, blz. 1798), bepaalt:

„In de krachtens de onderhavige wet behandelde zaken, gaat de rechter uit van de bestaande feitelijke en juridische situatie op het tijdstip van de laatste terechtzitting; indien het besluit niet door een terechtzitting wordt voorafgegaan, is het tijdstip waarop het besluit is vastgesteld, bepalend […]".

Hoofdgeding en prejudiciële vragen

15 Hasan heeft op 29 oktober 2014 een asielverzoek ingediend in Duitsland.

16 Daar na raadpleging van het Eurodac-systeem bleek dat de betrokkene op 4 september 2014 in Italië reeds om internationale bescherming had verzocht, heeft het Bundesamt de Italiaanse autoriteiten op 11 november 2014 verzocht Hasan op basis van de Dublin III-verordening terug te nemen.

17 De Italiaanse autoriteiten hebben niet op dat terugnameverzoek geantwoord.

18 Bij besluit van 30 januari 2015 heeft het Bundesamt Hasans asielverzoek niet-ontvankelijk verklaard op grond dat de Italiaanse Republiek de lidstaat was die verantwoordelijk was voor de behandeling van dat verzoek, en gelast dat Hasan aan Italië werd overgedragen.

19 Hasan is bij het Verwaltungsgericht Trier (bestuursrechter Trier, Duitsland) tegen dat besluit van het Bundesamt opgekomen met een gelijktijdig verzoek om aan dit beroep opschortende werking te verlenen. Die rechter heeft dat verzoek om opschortende werking op 12 maart 2015 afgewezen en vervolgens op 30 juni 2015 het beroep verworpen.

20 Op 3 augustus 2015 is Hasan aan Italië overgedragen. Hij is echter nog diezelfde maand illegaal naar Duitsland teruggekeerd.

21 Hasan heeft hoger beroep ingesteld tegen de beslissing van het Verwaltungsgericht Trier. Dat hoger beroep is op 3 november 2015 toegewezen bij beslissing van het Oberverwaltungsgericht Rheinland-Pfalz (hoogste bestuursrechter Rijnland-Palts, Duitsland). Die rechter heeft met name geoordeeld dat Hasan aan Italië was overgedragen na het verstrijken van de in artikel 29, lid 1, van de Dublin III-verordening gestelde termijn van zes maanden, en dat bijgevolg de Bondsrepubliek Duitsland vanaf dat tijdstip verantwoordelijk was voor de behandeling van het asielverzoek van betrokkene.

22 De Bondsrepubliek Duitsland heeft bij het Bundesverwaltungsgericht (hoogste federale bestuursrechter, Duitsland) beroep in Revision tegen die beslissing van het Oberverwaltungsgericht Rheinland-Pfalz ingesteld.

23 Het Bundesverwaltungsgericht is van oordeel dat de analyse van de beroepsrechter onjuist is omdat volgens een juiste berekening van de in artikel 29, lid 1, van de Dublin III-verordening gestelde termijn Hasan aan Italië is overgedragen voordat die termijn was verstreken.

24 Volgens het Bundesverwaltungsgericht kan echter niet definitief vaststaan dat de Italiaanse Republiek oorspronkelijk verantwoordelijk was om Hasans asielverzoek te behandelen, aangezien niet is uitgesloten dat die verantwoordelijkheid op grond van artikel 3, lid 2, van die verordening van de hand moet worden gewezen omdat de asielprocedure en de opvangvoorzieningen voor verzoekers om internationale bescherming in die lidstaat mogelijk systeemfouten bevatten in de zin van die bepaling.

25 Het Bundesverwaltungsgericht benadrukt echter dat die vraag niet hoeft te worden beslecht indien, na de illegale terugkeer van Hasan naar Duitsland, de verantwoordelijkheid voor het behandelen van zijn asielverzoek reeds op de datum van de uitspraak in hoger beroep bij de Bondsrepubliek Duitsland was komen te liggen of indien op dat tijdstip nog een procedure tot terugname kon worden gevoerd.

26 In die omstandigheden heeft het Bundesverwaltungsgericht de behandeling van de zaak geschorst en het Hof verzocht om een prejudiciële beslissing over de volgende vragen:

„1) Wanneer een onderdaan van een derde land na indiening van een tweede asielverzoek in een andere lidstaat (hier: Duitsland) wegens de afwijzing door de rechter van zijn verzoek tot opschorting van het besluit tot overdracht in het kader van de [Dublin III-]verordening werd overgedragen aan de lidstaat waar het eerste asielverzoek is ingediend (hier: Italië), en hij daarna onmiddellijk illegaal is teruggekeerd naar de tweede lidstaat (hier: Duitsland):
   a) is, volgens de beginselen van de [Dublin III-]verordening, voor de rechterlijke toetsing van het overdrachtsbesluit de feitelijke situatie op het moment van de overdracht beslissend omdat met de tijdig uitgevoerde overdracht de verantwoordelijkheid definitief is vastgesteld en bijgevolg de verantwoordelijkheidsregels van de [Dublin III-]verordening niet meer moeten worden toegepast, of moet er wel rekening worden gehouden met latere ontwikkelingen in de voor de verantwoordelijkheid in het algemeen relevante omstandigheden – bijvoorbeeld het verstrijken van termijnen voor terugname of een (nieuwe) overdracht?
   b) zijn, nadat de verantwoordelijkheid op basis van het overdrachtsbesluit is vastgesteld, latere overdrachten aan de oorspronkelijk verantwoordelijke lidstaat mogelijk en blijft deze lidstaat verplicht tot overname van de onderdaan uit een derde land?

2) Indien de verantwoordelijkheid met het overdrachtsbesluit niet definitief is vastgesteld, welke van de hiernavolgende regelingen moet dan in een dergelijk geval, wegens de nog lopende beroepsprocedure tegen het reeds uitgevoerde overdrachtsbesluit, worden toegepast op een persoon in de zin van artikel 18, lid 1, onder b), c) of d), van de [Dublin III-]verordening:
   a) artikel 23 van de [Dublin III-]verordening (naar analogie) met als gevolg dat bij een niet tijdig ingediend terugnameverzoek, er een overdracht van de verantwoordelijkheid in het kader van artikel 23, leden 2 en 3, van de [Dublin III-]verordening kan plaatsvinden, of
   b) artikel 24 van de [Dublin III-]verordening (naar analogie) of

c) geen van de onder a) en b) genoemde regelingen?

3) Ingeval op een dergelijk persoon artikel 23 noch artikel 24 van de [Dublin III-]verordening toepassing vindt [tweede vraag, onder c)], zijn op basis van het bestreden overdrachtsbesluit latere overdrachten aan de oorspronkelijk verantwoordelijke lidstaat (hier: Italië) mogelijk totdat uitspraak is gedaan in de tegen dat besluit gerichte beroepsprocedure, en blijft deze lidstaat verplicht tot overname van de onderdaan uit een derde land – ongeacht of latere terugnameverzoeken zonder inachtneming van de termijnen van artikel 23, lid 3, of artikel 24, lid 2, van de [Dublin III-]verordening zijn ingediend en ongeacht de overdrachtstermijnen van artikel 29, leden 1 en 2, van de [Dublin III-]verordening?

4) Ingeval op een dergelijk persoon artikel 23 van de [Dublin III-]verordening (naar analogie) toepassing vindt [tweede vraag, onder a)], geldt voor het nieuwe terugnameverzoek (naar analogie) een nieuwe termijn als bedoeld in artikel 23, lid 2, van de [Dublin III-]verordening? Zo ja, gaat deze nieuwe termijn dan in op het moment waarop de bevoegde autoriteit verneemt dat de betrokkene is teruggekeerd dan wel op een ander moment?

5) Ingeval op een dergelijk persoon artikel 24 van de [Dublin III-]verordening (naar analogie) toepassing vindt [tweede vraag, onder b)],
   a) geldt voor het nieuwe terugnameverzoek (naar analogie) een nieuwe termijn als bedoeld in artikel 24, lid 2, van de [Dublin III-]verordening? Zo ja, gaat deze nieuwe termijn dan in op het moment waarop de bevoegde autoriteit verneemt dat de betrokkene is teruggekeerd dan wel op een ander moment?
   b) Wanneer de andere lidstaat (hier: Duitsland) een overeenkomstig artikel 24, lid 2, van de [Dublin III-]verordening (naar analogie) in acht te nemen termijn laat verstrijken, komt dan op basis van de indiening van een nieuw asielverzoek overeenkomstig artikel 24, lid 3, van de Dublin III-verordening rechtstreeks vast te staan dat de andere lidstaat (hier: Duitsland) verantwoordelijk is, of kan laatstbedoelde lidstaat, ondanks het nieuwe asielverzoek, opnieuw de oorspronkelijk verantwoordelijke lidstaat (hier: Italië) zonder termijnbeperking om terugname verzoeken of de vreemdeling zonder terugnameverzoek aan deze lidstaat overdragen?
   c) Wanneer de andere lidstaat (hier: Duitsland) een overeenkomstig artikel 24, lid 2, van de [Dublin III-]verordening (naar analogie) in acht te nemen termijn laat verstrijken: moet dan de aanhangigheid van een in een andere lidstaat (hier: Duitsland) vóór de overdracht ingediend asielverzoek worden gelijkgesteld met een nieuw asielverzoek als bedoeld in artikel 24, lid 3, van de [Dublin III-]verordening?
   d) Wanneer de andere lidstaat (hier: Duitsland) een overeenkomstig artikel 24, lid 2, van de [Dublin III-]verordening (naar analogie) in acht te nemen termijn laat verstrijken, de vreemdeling geen nieuw asielverzoek heeft ingediend en de aanhangigheid van een in een andere lidstaat (hier: Duitsland) vóór de overdracht ingediend asielverzoek niet moet worden gelijkgesteld met een nieuw asielverzoek als bedoeld in artikel 24, lid 3, van de [Dublin III-]verordening, kan de andere lidstaat (hier: Duitsland) dan opnieuw de oorspronkelijk verantwoordelijke lidstaat (hier: Italië) zonder termijnbeperking om terugname verzoeken of de vreemdeling zonder terugnameverzoek aan deze lidstaat overdragen?”

Beantwoording van de prejudiciële vragen

Eerste vraag, onder a)

27 Om te beginnen moet worden opgemerkt dat uit de verwijzingsbeslissing volgt dat volgens de nationale procedureregels inzake asiel de rechter bij wie beroep wordt ingesteld tegen een overdrachtsbesluit, in beginsel moet oordelen op basis van de feitelijke situatie die bestond op het tijdstip van de laatste terechtzitting voor die rechter of, indien er geen terechtzitting plaatsvindt, het tijdstip waarop die rechter over dat beroep beslist.

28 Met zijn eerste vraag, onder a), wenst de verwijzende rechter dus in wezen te vernemen of artikel 27, lid 1, van de Dublin III-verordening aldus moet worden uitgelegd dat het zich verzet tegen een nationale wettelijke regeling als aan de orde in het hoofdgeding, volgens welke voor de rechterlijke toetsing van het overdrachtsbesluit moet worden uitgegaan van de feitelijke situatie die bestond op het tijdstip van de laatste terechtzitting voor die rechter of, indien er geen terechtzitting plaatsvindt, het tijdstip waarop die rechter over dat beroep beslist.

29 Artikel 27, lid 1, van de Dublin III-verordening bepaalt dat de verzoeker om internationale bescherming het recht heeft tegen het overdrachtsbesluit bij een rechterlijke instantie een daadwerkelijk rechtsmiddel in te stellen, in de vorm van een beroep of een bezwaar ten aanzien van de feiten en het recht.

30 De omvang van het rechtsmiddel dat een verzoeker om internationale bescherming tegen een jegens hem genomen overdrachtsbesluit kan aanwenden, is gepreciseerd in overweging 19 van deze verordening, waarin wordt verklaard dat, teneinde de naleving van het internationale recht te waarborgen, het bij deze verordening ingestelde daadwerkelijke rechtsmiddel tegen overdrachtsbesluiten zowel betrekking dient te hebben op de toepassing van diezelfde verordening als op de juridische en feitelijke situatie in de lidstaat waaraan de verzoeker wordt overgedragen (arresten van 26 juli 2017, Mengesteab, C-670/16, EU:C:2017:587, punt 43, en 25 oktober 2017, Shiri, C-201/16, EU:C:2017:805, punt 37).

31 Voorts volgt uit de rechtspraak van het Hof inzake artikel 29 van de Dublin III-verordening dat, gelet op, ten eerste, het in overweging 19 van die verordening genoemde doel, namelijk overeenkomstig artikel 47 van het Handvest van de grondrechten een doeltreffende bescherming van de betrokken personen te verzekeren en, ten tweede, de in overweging 5 van die verordening geformuleerde doelstelling, te verzekeren dat snel wordt bepaald welke lidstaat verantwoordelijk is voor de behandeling van een verzoek om internationale bescherming, de verzoeker over een doeltreffend en snel rechtsmiddel dient te beschikken waarmee hij zich kan beroepen op omstandigheden die zich na de vaststelling van het hem betreffende overdrachtsbesluit hebben voorgedaan, wanneer het voor de juiste toepassing van die verordening beslissend is dat die omstandigheden in aanmerking worden genomen (zie in die zin arrest van 25 oktober 2017, Shiri, C-201/16, EU:C:2017:805, punt 44).

32 Een wettelijke regeling als die welke aan de orde is in het hoofdgeding, op grond waarvan een persoon die om internationale bescherming verzoekt, in het kader van een rechtsmiddel tegen een jegens hem genomen overdrachtsbesluit omstandigheden kan aanvoeren die dateren van na de vaststelling van dat besluit, voldoet aan die verplichting om te voorzien in een doeltreffend en snel rechtsmiddel (zie naar analogie arrest van 25 oktober 2017, Shiri, C-201/16, EU:C:2017:805, punt 45).

33 In dat verband kan artikel 27, lid 1, van de Dublin III-verordening niet aldus worden uitgelegd dat het zich verzet tegen een dergelijke wettelijke regeling op grond van het enkele feit dat de rechter bij wie een beroep tegen een overdrachtsbesluit is ingesteld, op basis van die wettelijke regeling in een

situatie als aan de orde in het hoofdgeding, niet alleen de omstandigheden die zich na de vaststelling van dat besluit hebben voorgedaan, in aanmerking kan nemen maar ook die welke zich na de overdracht van de betrokken persoon op basis van dat besluit hebben voorgedaan.

34 Het is juist dat dergelijke omstandigheden niet relevant kunnen zijn voor de toepassing van de bepalingen in die verordening die, zoals die van artikel 29, leden 1 en 2, daarvan, de terugnameprocedure regelen voordat de overdracht plaatsvindt.

35 Met de uitvoering van de overdracht, die louter een praktische tenuitvoerlegging is van het overdrachtsbesluit, kan echter niet als zodanig definitief vast komen te staan dat de lidstaat waaraan de betrokken persoon is overgedragen, verantwoordelijk is.

36 In de eerste plaats moet namelijk worden vastgesteld dat geen enkele bepaling van de Dublin III-verordening een dergelijk gevolg aan de uitvoering van de overdracht verbindt, of bepaalt dat die uitvoering relevant is om vast te stellen welke lidstaat verantwoordelijk is.

37 In de tweede plaats volgt daarentegen duidelijk uit artikel 29, lid 3, van die verordening dat de lidstaat die de overdracht heeft verricht de betrokken persoon moet terugnemen, indien een persoon ten onrechte is overgedragen of indien een overdrachtsbesluit wordt vernietigd nadat de overdracht heeft plaatsgevonden. Dit houdt noodzakelijkerwijze in dat de verantwoordelijkheid van de lidstaat waaraan de betrokkene is overgedragen, in bepaalde gevallen na de overdracht ter discussie kan worden gesteld.

38 In de derde plaats zou een tegengestelde benadering het in artikel 27, lid 1, van de Dublin III-verordening bedoelde beroep of bezwaar grotendeels van zijn nuttige werking kunnen beroven en inbreuk kunnen maken op de aan de betrokkenen gewaarborgde rechtsbescherming, aangezien uit artikel 27, lid 3, van die verordening volgt dat het instellen van beroep of bezwaar niet noodzakelijkerwijze inhoudt dat het overdrachtsbesluit wordt opgeschort en dus niet systematisch belet dat de overdracht wordt uitgevoerd voordat een rechter de rechtmatigheid van dat besluit heeft kunnen toetsen.

39 In de vierde plaats moet worden benadrukt dat een aantal bepalingen van de Dublin III-verordening tot gevolg kunnen hebben dat de verantwoordelijkheid van een lidstaat ter discussie wordt gesteld wegens omstandigheden die zich hebben voorgedaan nadat een persoon aan die lidstaat is overgedragen. Dat is meer in het bijzonder het geval voor artikel 19, lid 2, van die verordening, indien de betrokkene na die overdracht het grondgebied van de lidstaten ten minste drie maanden heeft verlaten, alvorens in een andere lidstaat een nieuw verzoek om internationale bescherming in te dienen (zie in die zin arrest van 7 juni 2016, Karim, C-155/15, EU:C:2016:410, punt 17).

40 Gelet op een en ander moet op de eerste vraag, onder a), worden geantwoord dat artikel 27, lid 1, van de Dublin III-verordening, gelezen in het licht van overweging 19 van die verordening en artikel 47 van het Handvest van de grondrechten, aldus moet worden uitgelegd dat het zich niet verzet tegen een nationale wettelijke regeling als aan de orde in het hoofdgeding, die bepaalt dat de rechterlijke toetsing van het overdrachtsbesluit moet uitgaan van de bestaande feitelijke situatie die bestond op het tijdstip van de laatste terechtzitting voor de aangezochte rechter of, indien er geen terechtzitting plaatsvindt, het tijdstip waarop deze rechter over het beroep beslist.

Eerste vraag, onder b), en tweede en derde vraag

41 Met zijn eerste vraag, onder b), en zijn tweede en zijn derde vraag, die samen moeten worden onderzocht, wenst de verwijzende rechter in wezen te vernemen of de artikelen 23 en 24 van de Dublin III-verordening aldus moeten worden uitgelegd dat, in een situatie als aan de orde in het hoofdgeding, waarin een onderdaan van een derde land, na in een eerste lidstaat om internationale

bescherming te hebben verzocht, aan deze lidstaat is overgedragen na de afwijzing van een in een tweede lidstaat ingediend nieuw verzoek, en vervolgens zonder verblijfstitel naar het grondgebied van die tweede lidstaat is teruggekeerd, tegen die onderdaan een terugnameprocedure kan worden gevoerd dan wel of hij opnieuw kan worden overgedragen aan de eerste lidstaat zonder dat een dergelijke procedure wordt gevolgd.

42 De werkingssfeer van de terugnameprocedure wordt gedefinieerd in de artikelen 23 en 24 van de Dublin III-verordening (beschikking van 5 april 2017, Ahmed, C-36/17, EU:C:2017:273, punt 26).

43 Uit artikel 23, lid 1, en artikel 24, lid 1, van die verordening volgt dat die procedure van toepassing is op personen als bedoeld in artikel 18, lid 1, onder b) tot en met d), van die verordening.

44 Die bepalingen hebben betrekking op een persoon die een verzoek om internationale bescherming heeft ingediend, dat in behandeling is, een dergelijk verzoek heeft ingetrokken of wiens verzoek om internationale bescherming is afgewezen, en die daarnaast hetzij een verzoek in een andere lidstaat heeft ingediend, hetzij zich zonder verblijfstitel op het grondgebied van een andere lidstaat ophoudt.

45 Bijgevolg moet worden aangenomen dat een onderdaan van een derde land, zoals die in het hoofdgeding, die zich zonder verblijfstitel ophoudt op het grondgebied van een lidstaat nadat hij een verzoek om internationale bescherming heeft ingediend in een andere lidstaat, die dat verzoek intussen niet heeft ingewilligd, valt binnen de werkingssfeer van de in de Dublin III-verordening geregelde terugnameprocedure.

46 Wat betreft de regels die voor de afhandeling van die procedure dienen te worden gevolgd, moet in herinnering worden gebracht dat, terwijl artikel 23 van die verordening situaties regelt waarin een nieuw verzoek om internationale bescherming is ingediend in de verzoekende lidstaat, artikel 24 van die verordening de gevallen betreft waarin in die lidstaat geen nieuw verzoek is ingediend (zie in die zin beschikking van 5 april 2017, Ahmed, C-36/17, EU:C:2017:273, punt 26).

47 Bijgevolg kan tegen een persoon als die in het hoofdgeding, die na in een lidstaat om internationale bescherming te hebben verzocht, illegaal terugkeert naar het grondgebied van een andere lidstaat zonder daar een nieuw verzoek om internationale bescherming in te dienen, de in artikel 24 van de Dublin III-verordening bedoelde procedure worden toegepast.

48 Dat die persoon tijdens een eerste verblijf op het grondgebied van die tweede lidstaat reeds een verzoek om internationale bescherming heeft ingediend dat is afgewezen in het kader van artikel 26, lid 1, van die verordening, doet niet af aan die analyse.

49 Aangezien dat verzoek niet meer in behandeling is in die lidstaat, kan die omstandigheid immers niet tot gevolg hebben dat die persoon wordt gelijkgesteld met een persoon die een nieuw verzoek om internationale bescherming heeft ingediend, dat ofwel op grond van genoemd artikel 26, lid 1, moet worden afgewezen alvorens een overdracht kan plaatsvinden, ofwel door die lidstaat moet worden behandeld overeenkomstig artikel 23, lid 3, van die verordening, indien vertraging is opgelopen bij de uitvoering van de terugnameprocedure.

50 Ook het feit dat bij de bevoegde rechter nog een beroep aanhangig is tegen het besluit tot afwijzing van een verzoek om internationale bescherming dat tijdens een eerste verblijf in de betrokken lidstaat is ingediend, sluit niet uit dat artikel 24 van de Dublin III-verordening wordt toegepast in een situatie als aan de orde in het hoofdgeding, aangezien dat besluit, bij gebreke van opschortende werking van dat beroep, geacht moet worden uitwerking te hebben, zoals is bepaald in die verordening, en dus inhoudt dat de administratieve procedure die naar aanleiding van de indiening van het verzoek om internationale bescherming is ingeleid, is afgesloten.

51 Aangezien de Uniewetgever in artikel 24 van die verordening voor onderdanen van derde landen als die in het hoofdgeding, heeft voorzien in een specifieke procedure, op grond waarvan met name het verzoek bij de aangezochte lidstaat moet worden ingediend binnen bindende termijnen waarvan het verstrijken de situatie van die onderdaan kan beïnvloeden, kan deze bovendien, zonder dat die procedure is afgesloten, niet aan een andere lidstaat worden overgedragen op basis van een eerder tegen hem vastgesteld overdrachtsbesluit dat in het verleden reeds is uitgevoerd.

52 Een tegengestelde zienswijze zou onverenigbaar zijn met de bewoordingen van de artikelen 18 en 24 van de Dublin III-verordening, waarin geen onderscheid wordt gemaakt tussen een eerste en een tweede verblijf in een andere lidstaat dan die waarin het eerste verzoek om internationale bescherming is ingediend.

53 Aangezien uit de overwegingen in de punten 35 tot en met 39 van het onderhavige arrest blijkt dat de loutere uitvoering van de overdracht niet definitief de verantwoordelijkheid vaststelt van de lidstaat waaraan de betrokken persoon is overgedragen, kan een nieuwe overdracht bovendien niet worden overwogen zonder dat de situatie van die persoon opnieuw is onderzocht en is nagegaan of de verantwoordelijkheid, na de overdracht van die persoon, niet naar een andere lidstaat is overgegaan.

54 In dat verband moet worden benadrukt dat een dergelijk nieuw onderzoek van de situatie van de betrokken persoon kan worden verricht zonder dat de verwezenlijking van de doelstelling verzoeken om internationale bescherming snel te behandelen, wordt doorkruist, aangezien bij dat nieuwe onderzoek uitsluitend rekening dient te worden gehouden met wijzigingen die zich na de vaststelling van het eerste overdrachtsbesluit hebben voorgedaan.

55 Derhalve moet op de eerste vraag, onder b), en op de tweede en de derde vraag worden geantwoord dat artikel 24 van de Dublin III-verordening aldus moet worden uitgelegd dat in een situatie als aan de orde in het hoofdgeding, waarin een onderdaan van een derde land, na in een eerste lidstaat om internationale bescherming te hebben verzocht, aan deze lidstaat is overgedragen na de afwijzing van een in een tweede lidstaat ingediend nieuw verzoek, en vervolgens zonder verblijfstitel naar het grondgebied van die tweede lidstaat is teruggekeerd, tegen die onderdaan een terugnameprocedure kan worden gevoerd, en dat hij niet opnieuw kan worden overgedragen aan de eerste lidstaat zonder dat een dergelijke procedure wordt gevolgd.

Vierde vraag

56 Gelet op het antwoord op de eerste vraag, onder b), en op de tweede en de derde vraag, hoeft de vierde vraag niet te worden beantwoord.

Vijfde vraag, onder a)

57 Met zijn vijfde vraag, onder a), wenst de verwijzende rechter in wezen te vernemen of artikel 24, lid 2, van de Dublin III-verordening aldus moet worden uitgelegd dat in een situatie als aan de orde in het hoofdgeding, waarin een onderdaan van een derde land zonder verblijfstitel is teruggekeerd naar het grondgebied van een lidstaat die hem in het verleden aan een andere lidstaat heeft overgedragen, het terugnameverzoek moet worden verzonden binnen de in die bepaling gestelde termijnen en, zo ja, dat die termijnen niet kunnen ingaan alvorens de verzoekende lidstaat op de hoogte is van het feit dat de betrokken persoon naar zijn grondgebied is teruggekeerd.

58 Artikel 24, lid 2, eerste alinea, van de Dublin III-verordening bepaalt dat, wanneer een lidstaat op het grondgebied waarvan een persoon zich zonder verblijfstitel ophoudt, besluit het Eurodac-systeem te raadplegen, het verzoek tot terugname zo snel mogelijk wordt ingediend, en in ieder geval binnen twee maanden na ontvangst van de Eurodac-treffer.

59 In artikel 24, lid 2, tweede alinea, van die verordening is bepaald dat, indien het terugnameverzoek is gebaseerd op ander bewijs dan de gegevens uit het Eurodac-systeem, het aan de aangezochte lidstaat wordt gezonden binnen drie maanden nadat de verzoekende lidstaat vaststelt dat wellicht een andere lidstaat verantwoordelijk is voor de betrokken persoon.

60 In dat verband dient in herinnering te worden gebracht dat terugnameprocedures verplicht volgens de in met name hoofdstuk VI van de Dublin III-verordening vastgestelde regels moeten worden gevoerd, en in het bijzonder met inachtneming van een reeks bindende termijnen moeten worden gevoerd (zie in die zin arrest van 26 juli 2017, Mengesteab, C-670/16, EU:C:2017:587, punten 49 en 50).

61 Aangezien de Uniewetgever in artikel 24 van die verordening geen onderscheid heeft gemaakt tussen de situaties waarin de terugnameprocedure voor het eerst is ingeleid en die waarin zij opnieuw moet worden gevoerd nadat de betrokkene na een overdracht zonder verblijfstitel is teruggekeerd naar de verzoekende lidstaat, moeten de in dat artikel gestelde termijnen dus ook in laatstgenoemd geval worden nageleefd.

62 Wat de berekening van die termijnen betreft, dient erop te worden gewezen dat die termijnen bedoeld zijn om een regeling voor de terugnameprocedure te treffen en op doorslaggevende wijze bijdragen tot de verwezenlijking van het doel verzoeken om internationale bescherming snel te behandelen door te waarborgen dat de terugnameprocedure wordt uitgevoerd zonder onnodige vertraging (zie naar analogie arresten van 26 juli 2017, Mengesteab, C-670/16, EU:C:2017:587, punten 53 en 54, en 25 oktober 2017, Shiri, C-201/16, EU:C:2017:805, punt 31).

63 Daarom dienen die termijnen te waarborgen dat de verzoekende lidstaat de terugnameprocedure inleidt binnen een redelijke termijn vanaf het tijdstip waarop hij over informatie beschikt die hem in staat stelt een terugnameverzoek tot een andere lidstaat te richten. Welke termijn in dat verband van toepassing is, hangt af van de aard van die informatie.

64 Bijgevolg kunnen die termijnen logischerwijze niet ingaan op een tijdstip waarop de verzoekende lidstaat niet over de informatie beschikte die hem in staat stelde de terugnameprocedure in te leiden.

65 Dit is in een situatie als in het hoofdgeding niet alleen het geval wanneer die lidstaat niet op de hoogte is van de gegevens waaruit blijkt dat een andere lidstaat verantwoordelijk is, maar, in een context waar personen de binnengrenzen in beginsel kunnen overschrijden zonder dat grenscontroles worden verricht, ook wanneer die lidstaat niet op de hoogte is van het feit dat de betrokken persoon zich op zijn grondgebied bevindt.

66 Zou worden aangenomen dat die termijnen ingaan op het tijdstip waarop de lidstaat in het kader van een eerste overname- of terugnameprocedure beschikte over informatie waaruit bleek dat een andere lidstaat verantwoordelijk was, dan zou daarenboven de doeltreffendheid van de procedures uit de Dublin III-verordening aanzienlijk worden beperkt en zouden voorts de betrokkenen ertoe kunnen worden aangezet na een eerste overdracht illegaal terug te keren naar het grondgebied van de verzoekende lidstaat, waardoor de toepassing van de beginselen en procedures van die verordening faalt (zie naar analogie arresten van 17 maart 2016, Mirza, C-695/15 PPU, EU:C:2016:188, punt 52, en 13 september 2017, Khir Amayry, C-60/16, EU:C:2017:675, punt 37).

67 In een situatie waarin de betrokkene na een eerste overdracht zonder verblijfstitel is teruggekeerd naar het grondgebied van de verzoekende lidstaat, zou een dergelijke uitlegging de termijn waarover die lidstaat beschikt om een terugnameverzoek te verzenden, namelijk aanzienlijk verkorten of zelfs uitsluiten dat een dergelijk verzoek wordt verzonden alvorens de betrokkene de gelegenheid is geboden om een nieuw verzoek om internationale bescherming in te dienen, indien die persoon naar dat grondgebied is teruggekeerd meer dan twee of drie maanden na het tijdstip waarop die lidstaat, in het kader van de eerste overname- of terugnameprocedure beschikte over informatie waaruit bleek dat een andere lidstaat verantwoordelijk was.

68 Derhalve is de in artikel 24, lid 2, eerste alinea, van de Dublin III-verordening bedoelde termijn, die slechts van toepassing is wanneer een lidstaat op het grondgebied waarvan een persoon zich zonder verblijfstitel ophoudt, besluit het Eurodac-systeem te raadplegen, relevant indien de verzoekende lidstaat heeft besloten dat te doen in het kader van de terugnameprocedure die is ingeleid nadat de betrokkene na een eerste overdracht naar zijn grondgebied is teruggekeerd, wat noodzakelijkerwijze veronderstelt dat die lidstaat weet dat de betrokkene zich op zijn grondgebied ophoudt.

69 Indien de betrokken lidstaat niet besluit het Eurodac-systeem te raadplegen is artikel 24, lid 2, tweede alinea, van die verordening van toepassing. In dat geval gaat de in die bepaling genoemde termijn pas in op het tijdstip waarop de verzoekende lidstaat verneemt dat de betrokkene zich op zijn grondgebied ophoudt en die lidstaat kennis heeft van de gegevens waaruit blijkt dat een andere lidstaat verantwoordelijk is.

70 Gelet op een en ander moet op de vijfde vraag, onder a), worden geantwoord dat artikel 24, lid 2, van de Dublin III-verordening aldus moet worden uitgelegd dat in een situatie als aan de orde in het hoofdgeding, waarin een onderdaan van een derde land zonder verblijfstitel is teruggekeerd naar het grondgebied van een lidstaat die hem in het verleden aan een andere lidstaat heeft overgedragen, het terugnameverzoek moet worden verzonden binnen de in die bepaling gestelde termijnen en dat die termijnen niet kunnen ingaan alvorens de verzoekende lidstaat op de hoogte is van het feit dat de betrokkene naar zijn grondgebied is teruggekeerd.

Vijfde vraag, onder b)

71 Met zijn vijfde vraag, onder b), wenst de verwijzende rechter in wezen te vernemen of artikel 24, lid 3, van de Dublin III-verordening aldus moet worden uitgelegd dat, wanneer het terugnameverzoek niet binnen de in artikel 24, lid 2, van die verordening gestelde termijnen is ingediend, de lidstaat op het grondgebied waarvan de betrokkene zich zonder verblijfstitel ophoudt verantwoordelijk is voor de behandeling van het nieuwe verzoek om internationale bescherming dat die persoon moet kunnen indienen.

72 Artikel 24, lid 3, van de Dublin III-verordening preciseert dat, indien het verzoek tot terugname niet binnen de in artikel 24, lid 2, van die verordening bepaalde termijnen wordt ingediend, de lidstaat op het grondgebied waarvan de betrokkene zich zonder verblijfstitel ophoudt, hem de gelegenheid biedt om een nieuw verzoek om internationale bescherming in te dienen.

73 Louter op basis van de bewoordingen van die bepaling kan niet worden vastgesteld welke lidstaat normalerwijze verantwoordelijk zou moeten zijn voor de behandeling van een dergelijk verzoek.

74 Uit vaste rechtspraak van het Hof volgt evenwel dat, wanneer een bepaling van het recht van de Unie voor verschillende uitleggingen vatbaar is, de voorkeur moet worden gegeven aan de uitlegging die de nuttige werking van de bepaling kan verzekeren (zie in die zin arrest van 27 oktober 2011, Commissie/Polen, C-311/10, niet gepubliceerd, EU:C:2011:702, punt 20 en aldaar aangehaalde rechtspraak).

75 In dat verband moet worden benadrukt dat indien artikel 24, lid 3, van de Dublin III-verordening aldus moet worden uitgelegd dat zij enkel inhoudt dat de betrokkene het recht moet hebben een verzoek om internationale bescherming in te dienen en dus geen invloed heeft op de vaststelling van de lidstaat die verantwoordelijk is voor de behandeling van dat verzoek, die bepaling haar nuttige werking zou verliezen.

76 Uit artikel 6, leden 1 en 2, van richtlijn 2013/32 volgt dat de lidstaten, in het algemeen, verplicht zijn alle verzoeken om internationale bescherming te registreren die door onderdanen van een derde land worden ingediend bij de nationale autoriteiten die binnen de werkingssfeer van die richtlijn vallen en zij er vervolgens over dienen te waken dat de betrokkenen daadwerkelijk de mogelijkheid hebben om hun verzoek zo snel mogelijk in te dienen.

77 Om te verzekeren dat artikel 24, lid 3, van de Dublin III-verordening zijn nuttige werking behoudt, moet die bepaling dus aldus worden uitgelegd dat, indien de in artikel 24, lid 2, van die verordening gestelde termijnen zijn verstreken, wanneer de betrokkene besluit gebruik te maken van de mogelijkheid om een nieuw verzoek om internationale bescherming in te dienen, welke mogelijkheid hem moet worden geboden door de lidstaat op het grondgebied waarvan hij zich bevindt, deze lidstaat verantwoordelijk is voor de behandeling van dat nieuwe verzoek.

78 Die uitlegging vindt overigens steun in de doelstelling die wordt nagestreefd door artikel 24, leden 2 en 3, van de Dublin III-verordening, die in punt 62 van het onderhavige arrest in herinnering is gebracht.

79 Indien het indienen van een nieuw verzoek om internationale bescherming onder de in die bepaling gestelde voorwaarden enkel zou inhouden dat de lidstaat op het grondgebied waarvan de betrokkene zich bevindt, vanaf dat moment de terugnameprocedure mag inleiden onder de in artikel 23 van die verordening gestelde voorwaarden, zouden de bepalingen van artikel 24, leden 2 en 3, van die verordening namelijk niet kunnen bijdragen aan de verwezenlijking van de doelstelling verzoeken om internationale bescherming snel te behandelen, aangezien het verstrijken van die termijnen niet zou beletten dat een terugnameprocedure wordt uitgevoerd, waardoor de behandeling van het door de betrokkene ingediende verzoek om internationale bescherming opnieuw zou worden vertraagd.

80 Bijgevolg moet op de vijfde vraag, onder b), worden geantwoord dat artikel 24, lid 3, van de Dublin III-verordening aldus moet worden uitgelegd dat wanneer het terugnameverzoek niet binnen de in artikel 24, lid 2, van die verordening gestelde termijnen is ingediend, de lidstaat op het grondgebied waarvan de betrokkene zich zonder verblijfstitel ophoudt verantwoordelijk is voor de behandeling van het nieuwe verzoek om internationale bescherming dat die persoon moet kunnen indienen.

Vijfde vraag, onder c)

81 Met zijn vijfde vraag, onder c), wenst de verwijzende rechter in wezen te vernemen of artikel 24, lid 3, van de Dublin III-verordening aldus moet worden uitgelegd dat de omstandigheid dat tegen een besluit tot afwijzing van een eerste verzoek om internationale bescherming dat in een lidstaat is ingediend, een beroepsprocedure nog aanhangig is, moet worden gelijkgesteld met het indienen van een nieuw verzoek om internationale bescherming in die lidstaat in de zin van die bepaling.

82 In dat verband moet in de eerste plaats worden benadrukt dat artikel 24, lid 3, van de Dublin III-verordening uitdrukkelijk verwijst naar de verplichting voor de betrokken lidstaat om de betrokkene de gelegenheid te bieden om een nieuw verzoek om internationale bescherming in te dienen.

83 Het was dus de bedoeling van de wetgever van de Unie dat het verstrijken van de in artikel 24, lid 2, van die verordening gestelde termijnen geen gevolgen zou hebben voor de uitkomst van de procedures voor de behandeling van reeds ingediende verzoeken om internationale bescherming, maar wel voor het inleiden van een nieuwe procedure tot internationale bescherming.

84 In de tweede plaats dient eraan te worden herinnerd dat, zoals blijkt uit de overwegingen in de punten 48 tot en met 50 van het onderhavige arrest, bij gebreke van opschortende werking van het beroep dat wordt ingesteld tegen een besluit tot afwijzing van een eerste verzoek om internationale bescherming, dat besluit moet worden geacht volle uitwerking te hebben en dus inhoudt dat de administratieve procedure die was ingeleid naar aanleiding van het indienen van het verzoek om internationale bescherming, is afgesloten.

85 Derhalve moet op de vijfde vraag, onder c), worden geantwoord dat artikel 24, lid 3, van de Dublin III-verordening aldus moet worden uitgelegd dat de omstandigheid dat tegen een besluit tot afwijzing van een eerste verzoek om internationale bescherming dat in een lidstaat is ingediend, een beroepsprocedure nog aanhangig is, niet moet worden gelijkgesteld met het indienen van een nieuw verzoek om internationale bescherming in die lidstaat in de zin van die bepaling.

Vijfde vraag, onder d)

86 Met zijn vijfde vraag, onder d), wenst de verwijzende rechter in wezen te vernemen of artikel 24, lid 3, van de Dublin III-verordening aldus moet worden uitgelegd dat, wanneer het terugnameverzoek niet is ingediend binnen de in artikel 24, lid 2, van die verordening gestelde termijnen en de betrokkene geen gebruik heeft gemaakt van de gelegenheid die hem moet worden geboden om een nieuw verzoek om internationale bescherming in te dienen, de lidstaat op het grondgebied waarvan die persoon zich zonder verblijfstitel ophoudt, nog om terugname van die persoon kan verzoeken of die persoon zonder terugnameverzoek aan een andere lidstaat kan overdragen.

87 Artikel 24, lid 3, van de Dublin III-verordening onderscheidt zich van andere bepalingen in die verordening betreffende het verstrijken van termijnen, aangezien daarin niet is bepaald dat het verstrijken van de daarin gestelde termijnen op zich tot gevolg heeft dat de verantwoordelijkheid wordt overgedragen.

88 Uit het antwoord op de vijfde vraag, onder b), volgt dat, wanneer artikel 24 van die verordening van toepassing is, de verantwoordelijkheid slechts kan worden overgedragen wanneer de betrokkene gebruikmaakt van de gelegenheid die hem moet worden geboden om een nieuw verzoek om internationale bescherming in te dienen in de lidstaat op het grondgebied waarvan hij zich ophoudt.

89 Aangezien de Uniewetgever geen andere gevolgen heeft verbonden aan het verstrijken van de in artikel 24, lid 2, van die verordening gestelde termijnen, moet worden aangenomen dat, wanneer de betrokkene geen gebruik maakt van die gelegenheid, het de lidstaat op het grondgebied waarvan de betrokkene zich ophoudt, vrij blijft staan daaraan consequenties te verbinden en, in voorkomend geval, een terugnameprocedure in te leiden om te verzekeren dat die persoon terugkeert naar het grondgebied van de lidstaat waar hij een verzoek om internationale bescherming heeft ingediend.

90 Aangezien de verantwoordelijke lidstaat overeenkomstig artikel 18, lid 1, onder b) tot en met d), van de Dublin III-verordening verplicht is de betrokkene onder de in de artikelen 23 tot en met 25 en 29 van die verordening bepaalde voorwaarden terug te nemen en voorts geen van die artikelen bepaalt dat die persoon kan worden overgedragen zonder dat de aangezochte lidstaat daar uitdrukkelijk of impliciet mee instemt, kan artikel 24, lid 3, van die verordening daarentegen niet aldus worden opgevat dat een lidstaat de betrokken persoon zonder terugnameverzoek aan een andere lidstaat kan overdragen.

91 Derhalve moet op de vijfde vraag, onder d), worden geantwoord dat artikel 24, lid 3, van de Dublin III-verordening aldus moet worden uitgelegd dat wanneer het terugnameverzoek niet is ingediend binnen de in artikel 24, lid 2, van die verordening gestelde termijnen en de betrokkene geen gebruik heeft gemaakt van de gelegenheid die hem moet worden geboden om een nieuw verzoek om internationale bescherming in te dienen:

– de lidstaat op het grondgebied waarvan die persoon zich zonder verblijfstitel ophoudt nog om terugname van die persoon kan verzoeken, en

– die bepaling niet toestaat dat die persoon zonder terugnameverzoek aan een andere lidstaat wordt overgedragen.

Kosten

92 Ten aanzien van de partijen in het hoofdgeding is de procedure als een aldaar gerezen incident te beschouwen, zodat de verwijzende rechterlijke instantie over de kosten heeft te beslissen. De door anderen wegens indiening van hun opmerkingen bij het Hof gemaakte kosten komen niet voor vergoeding in aanmerking.

Het Hof (Derde kamer) verklaart voor recht:

1) Artikel 27, lid 1, van verordening (EU) nr. 604/2013 van het Europees Parlement en de Raad van 26 juni 2013 tot vaststelling van de criteria en instrumenten om te bepalen welke lidstaat verantwoordelijk is voor de behandeling van een verzoek om internationale bescherming dat door een onderdaan van een derde land of een staatloze bij een van de lidstaten wordt ingediend, gelezen in het licht van overweging 19 van deze verordening en artikel 47 van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie, moet aldus worden uitgelegd dat het zich niet verzet tegen een nationale wettelijke regeling als aan de orde in het hoofdgeding, die bepaalt dat de rechterlijke toetsing van het overdrachtsbesluit moet uitgaan van de feitelijke situatie die bestond op het tijdstip van de laatste terechtzitting voor de aangezochte rechter of, indien er geen terechtzitting plaatsvindt, het tijdstip waarop deze rechter over het beroep beslist.

2) Artikel 24 van verordening nr. 604/2013 moet aldus worden uitgelegd dat in een situatie als aan de orde in het hoofdgeding, waarin een onderdaan van een derde land, na in een eerste lidstaat om internationale bescherming te hebben verzocht, aan deze lidstaat is overgedragen na de afwijzing van een in een tweede lidstaat ingediend nieuw verzoek, en vervolgens zonder verblijfstitel naar het grondgebied van die tweede lidstaat is teruggekeerd, tegen die onderdaan een terugnameprocedure kan worden gevoerd, en dat hij niet opnieuw kan worden overgedragen aan de eerste lidstaat zonder dat een dergelijke procedure wordt gevolgd.

3) Artikel 24, lid 2, van verordening nr. 604/2013 moet aldus worden uitgelegd dat in een situatie als aan de orde in het hoofdgeding, waarin een onderdaan van een derde land zonder verblijfstitel is teruggekeerd naar het grondgebied van een lidstaat die hem in het verleden aan een andere lidstaat heeft overgedragen, het terugnameverzoek moet worden verzonden binnen de in die bepaling gestelde termijnen en dat die termijnen niet kunnen ingaan alvorens de verzoekende lidstaat op de hoogte is van het feit dat de betrokkene naar zijn grondgebied is teruggekeerd.

4) Artikel 24, lid 3, van verordening nr. 604/2013 moet aldus worden uitgelegd dat wanneer het terugnameverzoek niet binnen de in artikel 24, lid 2, van die verordening gestelde termijnen is ingediend, de lidstaat op het grondgebied waarvan de betrokkene zich zonder verblijfstitel ophoudt verantwoordelijk is voor de behandeling van het nieuwe verzoek om internationale bescherming dat die persoon moet kunnen indienen.

5) Artikel 24, lid 3, van verordening nr. 604/2013 moet aldus worden uitgelegd dat de omstandigheid dat tegen een besluit tot afwijzing van een eerste verzoek om internationale bescherming dat in een lidstaat is ingediend, een beroepsprocedure nog aanhangig is, niet moet worden gelijkgesteld met het indienen van een nieuw verzoek om internationale bescherming in die lidstaat in de zin van die bepaling.

6) Artikel 24, lid 3, van verordening nr. 604/2013 moet aldus worden uitgelegd dat wanneer het terugnameverzoek niet is ingediend binnen de in artikel 24, lid 2, van die verordening gestelde termijnen en de betrokkene geen gebruik heeft gemaakt van de gelegenheid die hem moet worden geboden om een nieuw verzoek om internationale bescherming in te dienen:

– **de lidstaat op het grondgebied waarvan die persoon zich zonder verblijfstitel ophoudt nog om terugname van die persoon kan verzoeken, en**

– **die bepaling niet toestaat dat die persoon zonder terugnameverzoek aan een andere lidstaat wordt overgedragen.**

ondertekeningen